Tel +32 (0)2 282 17 10
info@ideaconsult.be
www.ideaconsult.be

Jozef II-straat 40 B1
1000 Brussel
Belgium

LEADER Maasland 2023-2027

Omgevingsanalyse

17 januari 2023 | IDEA-contactpersoon: Bart.vanherck@ideaconsult.be

Situering van de LEADER-regio Maasland

Voor de periode 2023-2027 telt de provincie Limburg 4 LEADER-gebieden. Deze omgevingsanalyse richt zich op de regio Maasland.

De LEADER-regio Maasland telt 5 gemeenten met in totaal 114 862 inwoners (1/1/2022).

De totale oppervlakte bedraagt 389,2 km^2 of 16% van de totale oppervlakte van Limburg.

Figuur 1: Limburgse LEADER-regio's

Figuur 2: Indeling LEADER-regio Maasland (5 gemeenten)

Conform de Vlaamse criteria die gesteld worden aan LEADER-gebieden

De regio beantwoordt aan de criteria die door de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) worden vooropgesteld in het oproepreglement voor LEADER-gebieden: "de bevolkingsdichtheid bedraagt maximum 350 inw/km^2 (cijfers 2021), of er is een ruimtebeslag van maximum 30% (cijfers 2019)":

- Het ruimtebeslag in de regio bedraagt 29,8% (oppervlakte ruimtebeslag tegenover totale oppervlakte). We gaan daar verder in deze omgevingsanalyse dieper op in.
- De bevolkingsdichtheid (2021) bedraagt 371 inwoners per km^2, of 3,71 inwoners per ha. Daarmee noteert de regio boven het Limburgse gemiddelde van 364 inwoners/km^2. In Tabel 1 kan afgelezen worden dat achter dit gemiddelde nogal wat variëteit schuilgaat. Waar in Kinrooi de bevolkingsdichtheid 223 inwoners/km^2 bedraagt, is die verhouding in Maasmechelen 510.

Tabel 1: inwoners, bevolkingsdichtheid en ruimtebeslag Maasland

	Inwoners (2022)	Inwoners (2021)	Bevolkingsdichtheid (2021) (inw/km²)	Ruimtebeslag (2019) (%)
Dilsen-Stokkem	21.005	20.824	316	27,9%
Kinrooi	12.261	12.219	223	24,7%
Lanaken	26.426	26.171	444	33,7%
Maaseik	25.530	25.396	329	26,9%
Maasmechelen	39.418	39.179	510	35,1%
LEADER-gebied	**124.640**	**123.789**	**371**	**29,8%**
Limburg	889.199	883.432	364	30,5%
Vlaams Gewest	6.712.775	6.666.912	489	33,3%

Bron: provincies.incijfers.be

Zoals op onderstaande kaart valt af te lezen, zijn er binnen het gebied wel kernen met hogere concentraties van bewoning. Zo onderscheiden we toch een noord-zuid as tussen de verschillenden kernen.

Figuur 3: bevolkingsdichtheid op niveau statistische sector

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Bevolking en demografie

In de LEADER-regio Maasland woonden op 1/1/2022 124.640 mensen volgens het rijksregister.

18,4% van de inwoners zijn minderjarig (2022) (versus 18,4% in Limburg en 19,4% in Vlaanderen), 21,2% is 65 jaar of ouder (2022) (versus 21,4% in Limburg en 20,9% in Vlaanderen). De inwoners zijn m.a.w. iets ouder dan gemiddeld in Limburg. Dat weerspiegelt zich ook in de gemiddelde leeftijd (2022) van 44,0 jaar, terug boven het gemiddelde van 43,3 jaar in de provincie Limburg en boven het gemiddelde van 42,5 jaar in Vlaanderen.

De komende jaren zal deze gemiddelde leeftijd naar boven opschuiven. Het aantal 65-plussers zal stijgen van 22,4% in 2022 naar 27,2% in 2035.

21,6% van de inwoners heeft een niet-Belgische herkomst (2022) (30,0% in Limburg en 24,7% in Vlaanderen). 2 personen op de 3 daarvan komen uit een EU-land (2022) (vooral Nederland), de andere derde van buiten de EU (2022).

Bevolkingsgroei

De bevolkingsgroei schommelt sterk, voornamelijk door schommelingen in het migratiesaldo met het buitenland. Waar de groei in 2021 851 inwoners bedraagt, was dat in 2020 414 en het jaar voordien 650. De grootste doen zich in de laatste drie jaar voor in Maasmechelen.

De groei in 2021 van 6,9 inwoners op 1.000 is hoger dan het cijfer voor de provincie (6,5) en gelijk aan het Vlaams gewest (6,9). Dat wordt mede verklaard door een hoger aandeel migratie uit het buitenland, maar een negatief migratiesaldo met andere Belgische gemeenten.

Figuur 4: evolutie van de bevolking (1990-2021) in de 5 LEADER-gemeenten

Bron: Rijksregister - Loop van de bevolking | provincies.incijfers.be

Onderstaande kaart geeft de gemiddelde bevolkingsgroei weer per deelgemeente (2021). We zien een sterkere bevolkingsgroei in het zuiden van de regio in vergelijking met het noorden van de regio.

Figuur 5: bevolkingsaangroei per 1.000 inwoners (2021)

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Bevolkingsvooruitzichten

De bevolkingsprognoses van statistiek Vlaanderen voorspellen dat de regio tussen 2022 en 2035 aangroeit met zo'n 1.187 inwoners. In de bevolkingsvooruitzichten lezen we dat het aandeel 65+ de komende jaren sterk toeneemt; van 21,2% in 2022 naar 27,2% in 2035.

Tabel 2: Bevolkingsvooruitzichten 2022-2035 per gemeente en aandeel 65+ daarbinnen

	Totaal inwoners			Aandeel 65+		
	2022	2035	%	2022	2035	%
Dilsen-Stokkem	21.005	21.709	3,4%	20,0%	26,1%	30,5%
Kinrooi	12.261	11.854	-3,3%	21,6%	29,8%	38,0%
Lanaken	26.426	25.691	-2,8%	23,3%	29,5%	26,6%
Maaseik	25.530	25.335	-0,8%	22,4%	29,3%	30,8%
Maasmechelen	39.418	39.879	1,2%	19,4%	24,1%	24,2%
LEADER-regio	**124.640**	**124.468**	**-0,1%**	**21,2%**	**27,2%**	**28,3%**
Limburg	889.199	909 200	2,3%	21,4%	26,9%	25,7%
Vlaams Gewest	6.712.775	7 021 319	4,6%	20,9%	25,1%	20,1%

Bron: Statistiek Vlaanderen, via provincies.incijfers.be

Huishoudens

De regio telt 52.429 huishoudens (2022). De gemiddelde gezinsgrootte (2022) bedraagt 2,36 personen; in 1990 was dat nog 2,87. We spreken over gezinsverdunning, die zich verder door zal zetten in de komende jaren. Volgens Statistiek Vlaanderen zal de regio in 2035, 54.882 gezinnen tellen.

Het aandeel alleenwonenden (t.o.v. private gezinnen) is de voorbije jaren sterk gestegen: van 21,7% in 2002 tot 29,1% in 2022. Tabel 3 toont dat het Maasland een minder groot aandeel eenpersoonshuishoudens telt dan de rest van Limburg en Vlaanderen.

Tabel 3: aantal personen per huishouden (2022)

Grootte van het huishouden	LEADER-regio	Limburg	Vlaams Gewest
1 persoon	29,1%	29,7%	32,6%
2 personen	35,4%	35,7%	34,3%
3 personen	15,5%	14,9%	13,7%
4 personen	13,6%	13,6%	12,9%
5 of meer personen	6,3%	6,1%	6,5%

Belangrijkste vaststellingen i.f.v. LEADER

- De bevolkingsprognoses van statistiek Vlaanderen tonen dat de bevolkingsgroei in de regio Maasland tussen 2022 en 2035 zal stagneren.
- Het aandeel 65+ zal de komende jaren toenemen; van 21,2% op vandaag naar 27,2% in 2035.

Ruimte, leefmilieu en landschap

Ruimtebeslag

In 2019 bedroeg het ruimtebeslag in de regio 29,8%, dat bijna evenveel als het Limburgse gemiddelde van 30,5%, en blijft onder het Vlaams gemiddelde van 33,3%. Geografisch concentreert het ruimtebeslag zich als een noord-zuid as.[1]

Het grootste deel van het ruimtebeslag (2019) zijn woningen (36,1%), gevolgd door transportinfrastructuur (17,9%) en overige bebouwde terreinen (8,6%).

[1] Het concept 'ruimtebeslag' is gedefinieerd in het Witboek Beleidsplan Ruimte als dat deel van de ruimte waarin de biofysische functie niet langer de belangrijkste is. Het gaat, met andere woorden, over de ruimte die ingenomen wordt door onze nederzettingen (dus voor huisvesting, industriële en commerciële doeleinden, transportinfrastructuur, recreatieve doeleinden, serres en ook parken en tuinen).

Figuur 6: Oppervlakte ruimtebeslag, % t.o.v. totale oppervlakte in de gekozen gebieden (2019)

Bron: Landgebruiksbestand | provincies.incijfers.be

Verweving

Volgens het gewestplan (zie Figuur 7) is het grootste deel van de oppervlakte voorbestemd voor landbouw (37,1% van de ruimte is bestemd voor landbouw), natuur en reservaat (27,3%) en wonen (16,4%) (2022).

Figuur 7 : de regio naar bestemming op het gewestplan

In de realiteit bestaat er een grote verwevenheid van functies: zie hieronder, Figuur 8 en Figuur 9. De rode mazen verwijzen naar verweving tussen landbouw en wonen, paarse mazen naar verweving tussen landbouw en andere economie (KMO).

Figuur 8 : verweving van functies

Figuur 9 : Landgebruikskaart

Bron: Landgebruiksbestand | provincies.incijfers.be

Verharding

De regio kent minder bebouwing en minder verharding dan gemiddeld in de provincie en Vlaanderen:

- Van het ruimtebeslag (2018) (zie hierboven) is ongeveer een derde van de ruimte verhard, of 12,2% van de totale oppervlakte versus 13,2% voor Limburg en 14,4% voor Vlaanderen;

- De bebouwing (2022), of de grondoppervlakte ingenomen door gebouwen, bedraagt 4,0% versus 4,2% in Limburg en 5,2% voor Vlaanderen.

Groen

Het beeld van een 'groene' regio wordt versterkt door de grote aanwezigheid van toegankelijk groen:

- Het buurtgroen (2019) (minimale oppervlakte van 0,2ha) bedraagt 41,3% van de totale oppervlakte van de regio versus 36,9% in Limburg of 23,9% in Vlaanderen;
- Het wijkgroen (2019) (minimale oppervlakte van 10ha) bedraagt 39,1% van de oppervlakte van de regio versus 34,3% in Limburg en 20,9% in Vlaanderen.

Figuur 10 : VEN en IVON gebieden

Bron: VEN en IVON gebieden, geopunt.be

De regio telt, vooral ten westen, grote groengehelen (De Hoge Kempen, Het Bergerven, De Brand-Jagersborg) en ook wel uitlopers zoals de Het Stamprooierbroek, St.-Maartensheide en omgeving en ten oosten de Maasvallei.

Droogte, water en overstromingsgevoeligheid

De regio is ten westen zeer gevoelig voor droogte, voornamelijk in de Hoge Kempen (zie Figuur 11).

Figuur 11: droogtegevoeligheid van de bodem

Bron: Vlaamse milieumaatschappij (2022)

De overstromingsgevoeligheid beperkt zich meestal op de grote stromen en pluviale overstromingen van de Maas. Er kan overwogen worden om winterbeddingen met permanente graslanden aan te legen op strategische locaties in de buurt van een aantal stromen en beken om het overstromingsgevaar in te perken.

Figuur 12: overstromingsgevoeligheid

Bron: Watertoets: overstromingsgevoelige gebieden, 2017, geopunt.be

Belangrijkste vaststellingen i.f.v. LEADER

- De regio Maasland is een weinig 'verharde' regio met veel bereikbaar groen en waardevolle natuurgebieden (met name de Hoge Kempen en de Maasvallei).
- De regio is overstromingsgevoelig door de aanwezigheid van de Maas. Ten westen, en namelijk in de Hoge Kempen, is er een droogtegevoeligheid.

Klimaat en energie

Alle gemeenten uit het LEADER-gebied ondertekenden het burgemeestersconvenant, waarmee ze een ambitieuze klimaatdoelstelling onderschrijven: 20% CO_2-reductie tegen 2020 of 40% tegen 2030 ten opzichte van 2011.

Naast het reduceren van uitstoot (mitigatie), zetten besturen in op een adaptatiebeleid om zich te wapenen tegen de verwachte gevolgen van de klimaatverandering zoals droogte, wateroverlast en hitte.

In onderstaande tabel geven we een overzicht van de CO_2-emissies in de LEADER-regio Maasland en de mate waarin men er de laatste jaren in slaagt om de CO_2-uitstoot te verminderen.

Tabel 4: CO_2-emissies in ton (2011 en 2020)

	2011	2020	%
Huishoudens	241.113	185.328	-23,1%
Particulier en commercieel vervoer	180.236	179.512	-0,4%
Openbaar vervoer	3.683	2.570	-30,2%
Tertiaire sector	61.552	78.969	28,3%
Industrie (niet-ETS)	92.003	63.541	-30,9%
Landbouw	17.405	15.166	-12,9%
Openbare verlichting	1.392	1.012	-27,3%
CO_2-emissie niet toegekend[2]	7.798	2.833	-63,7%
Totaal	**605.182**	**528.931**	**-12,6%**

Bron: Vlaams Energie- en Klimaatagentschap - CO_2-inventaris, via provincies.incijfers.be

Globaal gezien is de CO_2-uitstoot in de LEADER-regio tussen 2011 en 2020 met 12,6% gedaald (-76.251 ton). Daarmee is het objectief van -20% niet gehaald. Tenminste als we het totaal van de uitstoot bekijken. Op vlak van openbare verlichting, industrie, in het openbaar vervoer en in de groep van de huishoudens werden belangrijke resultaten bereikt. Vooral het tertiair (handel) sector blijft achter.

De grootste daling in absolute cijfers (-55.785 ton) het voorbije decennium situeert zich bij de huishoudens (zie Tabel 4). Dat kan mee verklaard worden door een continue daling van het e-peil van de nieuwbouwwoningen de voorbije jaren, van 75 in 2011 naar 26 in 2021 (30 = BEN of Bijna energieneutraal).

In relatieve termen is de daling in de regio Maasland het voorbije decennium met 12,6% minder hoog dan de provincie maar hoger dan Vlaanderen. Globaal noteren we in Limburg een daling van CO_2 met 13,6% en in het Vlaams Gewest een daling van 9,4% (2011-2020).

Hernieuwbare energie

Zoals overal in Vlaanderen groeit ook het aandeel hernieuwbare energie in het Maasland. In onderstaande tabel staat een overzicht van de verschillende bronnen, met inmiddels al betekenisvolle aandelen voor PV-installaties en windturbines.

De totale productie van hernieuwbare elektriciteit in 2020 voor de LEADER-regio wordt geschat op 175.337 MWh. Dit komt overeen met 33,5% van het totale elektriciteitsverbruik in de regio in datzelfde jaar. Dankzij deze lokale groene stroomproductie werd een CO_2-uitstoot vermeden van 38.749 ton CO_2. Dit wordt per energiebron weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 5: evolutie productie hernieuwbare energie in Mwh in het LEADER-gebied (2011-2020)

	PV-installaties totaal	Windturbines	Waterkracht	WKK
2011	43.048	28.700	-	-
2012	54.217	28.700	-	-
2013	54.966	28.700	-	-
2014	56.062	36.900	-	44

[2] Aardgas- en elektriciteitsverbruik dat door Fluvius niet aan een sector kan toegekend worden, wordt gerapporteerd onder de sector "niet toegekend".

2015	58.224	57.400	-	44
2016	61.171	57.400	-	44
2017	64.900	57.400	-	44
2018	68.549	87.330	-	44
2019	73.995	87.330	-	44
2020	88.007	87.330	-	-

Op basis van studies leiden we af dat er nog veel plaats is voor bijkomende zonnepanelen. Voor het LEADER-gebied wordt geschat dat 9,3% van het zonnepotentieel van de daken wordt benut (1 januari 2021). Voor Limburg is dit 9,0%. Voor het Vlaams Gewest gaat het om 6,7%.

Belangrijkste vaststellingen i.f.v. LEADER

- Het aandeel CO_2-uitstoot loopt terug, weliswaar iets minder snel dan in het burgemeestersconvenant wordt vooropgesteld. Vooral in de sectoren landbouw en tertiair lukt het moeilijk om te komen tot CO_2-reductie.
- 33,5% van het elektriciteitsverbruik in de regio komt uit hernieuwbare bronnen. Hoewel de regio al hoger dan gemiddeld noteert wat PV-installaties betreft, blijft er in dat segment nog veel potentieel.

Wonen

Typologie en leeftijd woningen

De regio telt 55.575 woongelegenheden (2022):

- 23,0% zijn appartementen, 76,7% individuele woningen en 0,2% zijn collectieve woningen (2022);
- 73,8% van de woongelegenheden zijn eengezinswoningen versus 73,5% voor Limburg en 66,0% in Vlaanderen (2022).

Naar leeftijd zien we dat ongeveer 79,4% van de woningen meer dan 20 jaar oud zijn.

Tabel 6: woningen naar leeftijd (2022)

	LEADER-regio	Limburg	Vlaanderen
gebouwd vóór 1900 (t.o.v. woongelegenheden) [%]	3,3%	3%	7,3%
gebouwd 1900-1945 (t.o.v. woongelegenheden) [%]	10,6%	10,9%	16,7%
gebouwd 1946-1970 (t.o.v. woongelegenheden) [%]	23,6%	25,3%	24%
gebouwd 1971-2000 (t.o.v. woongelegenheden) [%]	40,7%	37,5%	31,8%
gebouwd 2001-2010 (t.o.v. woongelegenheden) [%]	11,5%	11,6%	9,2%
gebouwd 2011-2020 (t.o.v. woongelegenheden) [%]	9,1%	10,5%	9,9%

Bron: provincies.incijfers.be

Betaalbaarheid

Wat betaalbaarheid van het wonen betreft zien we prijsverschillen tussen de gemeenten in de regio, waarbij de helft van de gemeenten (met Lanaken en Maaseik) boven en de andere helft (Dilsen-Stokkem, Kinrooi, Maasmechelen) onder het provinciaal gemiddelde uitkomen.

Onderstaande tabel toont ook de prijs-inkomensratio. Deze ratio is een internationaal gehanteerde indicator om de betaalbaarheid van de woningmarkt in kaart te brengen. Concreet betekent bv. een waarde 7 op de prijs-inkomensratio dat men 7 maal het mediaaninkomen nodig heeft om een woning te kopen aan de mediaan verkoopprijs. Hoe groter deze waarde, hoe groter de kloof tussen de aankoopprijs van een woning en het inkomen.

Het aandeel huurders (2022) bedraagt in de regio 28,0% versus 26,5% in Limburg en 31,2% in Vlaanderen.

Tabel 7: Verkoopprijzen van woningen

	Mediaanprijs huizen (2021)	Mediaanprijs appartementen (2021)	prijs-inkomen ratio alle huizen (2019)
Dilsen-Stokkem	233.500	185.750	8,1
Kinrooi	245.000	x	8,6
Lanaken	269.000	207.900	9,7
Maaseik	255.000	193.500	9,1
Maasmechelen	225.000	182.500	8,2
Dilsen-Stokkem	233.500	185.750	8,1
Limburg	**250 000**	**205 000**	**8,5**
Vlaams Gewest	**290 000**	**220 000**	**9,6**

Bron: statbel, via provincies.incijfers.be

Sociaal wonen

Het aandeel sociale huurwoningen (2022) bedraagt 7,6 per 100 particuliere huishoudens, tegenover 6,2 in Limburg en 6,0 in Vlaanderen.

Het aanbod sociale woningen (2021), moet geplaatst worden tegenover de vraag die in de regio lager ligt dan gemiddeld. Het aantal kandidaat-huurders op de wachtlijsten bedraagt 5,8% (t.o.v. het aantal particuliere huishoudens) tegenover 5,7% in Limburg en 6,1% in Vlaanderen (2022).

Uitrusting van de kernen

De gemeenten in de regio zijn goed tot zeer goed uitgerust. Enkel Kinrooi is matig uitgerust.

Figuur 13: uitrustingsgraad Limburgse gemeenten

Bron: De Maesschalck en Van Hecke (2018)

Belangrijkste vaststellingen i.f.v. LEADER

- Naar leeftijd zien we dat ongeveer 79,4% van de woningen meer dan 20 jaar oud zijn.
- Het aandeel sociale woningen is **hoger** in het Maasland dan het provinciale gemiddelde. Het relatief aantal kandidaat-huurders op de wachtlijsten bedraagt 5,8% en is **lager** dan het provinciale gemiddelde.

Welzijn en gezondheid

De socio-economische indicatoren tonen dat het LEADER-gebied Maasland iets minder welvarende is in vergelijking met de provincie Limburg en het Vlaams Gewest:

- Hoger aandeel leerlingen met schooltoeslag in secundair onderwijs (2021) dan Limburgs en Vlaams aandeel (49,7% in Maasland vs 44,3% in Limburg en 40,2% in Vlaams Gewest).;
- Lager aandeel leefloontrekkers (2021) (3,10 leefloners per 1 000 inwoners) dan voor Limburg (3,97 per 1 000 inwoners) en Vlaanderen (5,75 leefloners per 1 000 inwoners).;
- Hoger aandeel huurders van sociale woningen (2021) (6,9% t.o.v. particuliere huishoudens vs 5,4% in Limburg vs 5,0% in Vlaams Gewest) en lager aandeel kandidaat-huurders van sociale woningen;
- Hoger aandeel inwoners 25-64 jaar met recht op verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering (2020): 14,5% van de bevolking versus 11,8% in Limburg en 11,1% voor het Vlaamse Gewest;

- Meer budgetmeters (2021): 12,0 budgetmeters per 1.000 huishoudelijke afnemers elektriciteit. In Limburg gaat het om 10,9 per 1.000 en in het Vlaams Gewest om 12,4 per 1.000.
- Het netto belastbaar inkomen (2021) is met €17.895 per inwoner significant lager ligt dan het gemiddelde Vlaamse inkomensniveau (€20.459) en het gemiddelde Limburgse inkomensniveau (€19.114).
- Van de 65-plussers in het LEADER-gebied heeft 27,9% recht op verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering (2020). In Limburg is dit 27,5% en in het Vlaams Gewest bedraagt dit 25,6%. Omwille van de inkomensgrens die gehanteerd wordt, geeft dit cijfer een beeld van het aantal ouderen dat over een relatief laag inkomen beschikt.
- Ouderen hebben recht op een zorgbudget als ze moeilijkheden ondervinden bij het uitvoeren van dagelijkse activiteiten en een beperkt inkomen hebben. Voordien was dit de tegemoetkoming hulp aan bejaarden (THAB). Van de 65-plussers in het LEADER-gebied maakt 7,7% hiervan gebruik (2021), in Limburg is dat 8,3%, en in het Vlaams Gewest 6,9 %
- Het aandeel van 65-plussers die een inkomensgarantie voor ouderen (IGO) ontvangt of een gewaarborgd inkomen voor bejaarden (GIB) is in het LEADER-gebied Maasland 3,1%. Dat is gelijk aan het Limburgse gemiddelde van 3,1% en lager dan het Vlaams gemiddelde van 3,6% (2022). Het IGO en GIB zijn uitkeringen die toegekend worden aan ouderen die niet over voldoende financiële middelen beschikken.

	Maasland	Prov. Lim.	Vlaan-deren
Inwoners recht op verhoogde tegemoetkoming in ziekteverzekering (25-64 jaar) (2020)	14,5%	11,8%	11,1%
Budgetmeters elektriciteit per 1.000 huishoudens (2021)	12,0	10,9	12,4
Gemiddeld belastbaar netto inkomen (2019)	17.895	19.114	20.459
65+ers met een inkomensgarantie of gewaarborgd inkomen (2022)	3,1%	3,1%	3,6%
Recht op verhoogde tegemoetkoming aandeel 65+ers (2020)	27,9%	27,5%	25,6%
Leerlingen met schooltoeslag secundair onderwijs (2021)	49,7%	44,3%	40,2%
Leefloontrekkers per 1.000 inwoners (2021)	3,10	3,97	5,75
Aandeel huurders van een sociale woning t.o.v. particuliere huishoudens (2022)	6,9%	5,4%	5,0%

Ouderen(voorzieningen)

Gelet op de relatief sterke toename van het aantal ouderen de komende jaren (21,2% in 2022 naar 27,2% in 2035), besteden we hieronder nog bijzondere aandacht aan de voorzieningen voor ouderen in de regio.

Op vandaag tellen we 21,2% bewoners ouder dan 65 jaar (waarvan 20,8% zwaar zorgbehoevend) en 5,6% ouderen boven de 80 jaar (waarvan 47,2% zwaar zorgbehoevend). Als het op zorg aankomt, is vooral die laatste groep belangrijk. In de regio Maasland moeten we rekening houden met een stijging van het aantal 80-plussers met

van 5,6% in 2022 naar 7,0% in 2035. Dat is een stijging van 25%. Dit is hoog, maar niet hoger dan het Limburgse gemiddelde (van 5,9% in 2022 naar 8,4% in 2035, of een stijging van 42,4%) of het Vlaamse gemiddelde (van 6,2% in 2022 naar 8,0% in 2035, of een stijging van 29%).

Op basis van demografie, zien we dat het potentieel van mantelzorgers (groep van 40 tot 79-jarigen) afneemt. Van 9,2 mantelzorgers per 80-plusser in 2020 naar 7,3 in 2030. Boven op de evolutie van het potentieel aantal mantelzorgers moeten we rekening houden met bijkomende druk op mantelzorgers omwille van een aantal maatschappelijke factoren zoals gezinsverdunning, langer blijven werken, verhuisbewegingen, etc.

Als we de cijfers van het aanbod professionele zorg onder de loupe nemen, is het beeld voor de regio eerder matig. Er wordt ongeveer gemiddeld beroep gedaan op gezinszorg en het aanbod is voor de meeste zorgvormen licht onder het gemiddelde, zie onderstaande tabel.

Tabel 8: professioneel zorgaanbod voor ouderen

	LEADER-Regio	Limburg	Vl Gewest
Gepresteerde uren gezinszorg bij 65+ (op totaal 65+) (2021)	9,1%	9,5%	9,0%
Gepresteerde uren dienstencheques bij inwoners 65+ (op totaal 65+) (2020)	15,7%	16,2%	15,6%
Aanbodratio lokale dienstencentra per 10.000 inwoners 65+ (2022)	1,1	1,8	1,9
Erkende assistentiewoningen, per 100 inwoners van 65+ (2022)	1	1,8	2,4
Centra voor dagverzorging en voor dagopvang per 10.000 inwoners 65+ (2022)	2,3	2,3	2,3
Aanbodratio WZC per 100 inwoners 65+ (2022)	3,5	4,9	5,9

Vaststellingen i.f.v. LEADER

- Het inkomensniveau ligt significant lager in de regio in vergelijking met de provincie en het Vlaams Gewest.
- De bevolking is gemiddeld genomen iets minder sociaaleconomisch krachtig in vergelijking met de provincie en het Vlaams Gewest.
- Het professioneel zorgaanbod voor ouderen is matig en wellicht niet voorzien op de sterke toename van de groep van 65+ en 80+.

Mobiliteit

De wagen is voor de meeste inwoners het belangrijkste vervoersmiddel. We vinden overigens cijfers die illustreren dat het autogebruik de laatste jaren toeneemt, eerder dan afneemt:

- De auto is in 80,2 % (2020) van de gevallen het dominante vervoersmiddel voor woon-werkverplaatsingen. Dat is meer nog dan in 2017, toen bedroeg dat cijfer 74,3%.
- In de periode 2015-2021 is het aantal abonnementen van De Lijn gedaald van 9.447 naar 5.661. In het jaar 2010 waren er slechts 7 309 abonnees. Het kan dus zijn dat COVID voor 2021 de cijfers wel vertekent.

94,7% van de ingeschreven wagens in het LEADER-gebied in het jaar 2021 zijn benzine- en dieselwagens. In 2011 waren de dieselvoertuigen goed voor 66,4% van het totaal aantal ingeschreven personenwagens (ver boven het aandeel benzinewagens), in 2021 bedraagt dat percentage 49,4%. Er is de laatste jaren een algemene verschuiving van diesel- naar benzinevoertuigen. Het aantal benzinewagens bedroeg in 2021 30800 of 45,3 %.

Tabel 9: ingeschreven wagens naar brandstof

	benzine	diesel	LPG	elektriciteit	hybride	andere
2011	19852	41572	990	0	/	188
2013	19815	42497	716	5	126	134
2014	20329	42710	647	11	172	138
2015	20929	42625	562	18	245	141
2016	22485	41894	540	33	365	159
2017	24291	40650	524	45	527	177
2018	26436	38977	522	69	761	225
2019	28472	36925	516	118	996	246
2020	29761	35272	545	189	1434	269
2021	30800	33590	606	339	2343	298

Bron: Statbel

In functie van de elektrificatie van het wagenpark, is het belangrijk om over voldoende laadinfrastructuur te beschikken. Het aantal publieke laadpunten voor elektrische wagens in de regio is de voorbije twee jaar gestegen van 54 in 2020 naar 69 in 2022. Als we de Vlaamse doelstellingen van 35.000 laadpalen zouden toepassen op Vlaanderen, moeten we de komende jaren verder evolueren naar ongeveer 378 laadpalen in de regio Maasland.

Figuur 14: overzicht semi-publieke laadpalen

Bron: provincies.incijfers.be

Vaststellingen i.f.v. LEADER

- Inwoners in de regio maken overwegend gebruik van de auto. Een omslag naar meer collectief vervoer of andere modi dient nog verder aangemoedigd. LEADER kan hierin ondersteunen via trage wegen, auto- of fietsdelen, etc.

Economie

Toerisme wordt nog aangevuld.

Industrie

De regio wordt eerder gekenmerkt door een zwakkere industriële basis: de industrialiseringsgraad bedroeg in 2021,5,16 loontrekkenden en zelfstandigen per 100 inwoners die in hoofdberoep tewerkgesteld zijn in industrie. In 2017 bedroeg de industrialiseringsgraad 5.06. De stad Dilsen-Stokkem heeft het grootste aandeel in de tewerkstelling in de industrie. In het verleden kende de regio echter een sterkere industrialiseringsgraad vanwege de toenmalige mijnactiviteiten in Maasmechelen.

Landbouw

Er is geen eenduidig beeld in het LEADER-gebied over het aantal landbouwbedrijvenbedrijven per km^2 ten opzichte van het Limburgse gemiddelde. Zo kent de gemeente Kinrooi een hoger aantal landbouwbedrijven per km^2 ten opzichte van het Limburgse gemiddelde. De gemeente Maasmechelen heeft echter een lager aantal landbouwbedrijven per km^2 ten opzichte van het Limburgse gemiddelde. Bij de andere gemeenten in het LEADER-gebied komt het aantal landbouwbedrijven per km^2 overeen met het Limburgse gemiddelde.

Figuur 15: bedrijven met landbouwproductie per km^2

Bron: Statbel, via provincie in cijfers

Het LEADER-gebied bevindt zich in een streek met een zandlemige bodem. Dit resulteert in landbouwactiviteiten in het LEADER-gebied die voornamelijk op maïsteelt (30.9 % aandeel in teelt) en veeteelt (30,1% aandeel in teelt) gericht is (Zie onderstaande kaart). In 2001 waren er 525 landbouwbedrijven actief in de regio. In het jaar 2021 bedroeg dit 344 landbouwbedrijven. Er kan vastgesteld worden dat het LEADER-gebied Maasland een significant groter aandeel heeft in kippen in de veestapel in vergelijking met het Vlaams Gewest (95,5% in Maasland vs 84,7 % in Vlaams Gewest). Daarnaast ligt het aandeel varkens in de veestapel in de regio Maasland ook veel lager ten opzichte van het Vlaams Gewest (3,4% in Maasland vs 12,5% in Vlaams Gewest).

Tabel 10 : Veestapel 2021

	LEADER-gebied	Limburg	Vlaams Gewest	Aandeel Maasland in Limburg	Aandeel Maasland in Vlaanderen
Runderen	18 166	132 421	1 270 067	1,1 %	2,7%
Varkens	55 411	372 198	5 855 503	3,4%	12,5%
Kippen	1 552 047	4 616 134	39 564 107	95,5%	84,7%

Bron: VLM gemeentestatistieken, via provincie.incijfers.be

Het aantal land -en tuinbouwbedrijven is in de periode 2001-2021 sterk gedaald (-31, 2%). Deze daling is echter kleiner dan de daling in het Vlaams Gewest (-36,5%). De oppervlakte bestemd voor landbouw bedraagt momenteel 37,1% van de oppervlakte van het gekozen gebied (in het jaar 2022). In Vlaanderen bedraagt dit aandeel 57,6 %. Het aandeel effectieve gebruikte oppervlakte voor landbouw bedroeg in Maasland in het jaar 2021 zo'n 36,3 %. Dit is lager dan het Vlaamse aandeel ruimte dat effectief gebruikt wordt voor landbouw (49,8%).

Figuur 16 : teelten in regio

- specialisatie intensieve veehouderij
- intensieve veehouderij en rundvee
- specialisatie sierteelt
- specialisatie glasgroenten
- overwegend melkvee
- specialisatie fruit
- specialisatie rundvee
- verstedelijkt
- groenten en rundvee
- rundvee en sierteelt/groenten
- akkerbouw en rundvee

Bron: Statbel, via provincie.incijfers.be

In het LEADER-gebied Maasland vindt er een positieve evolutie plaats in het aantal hoeveproducenten. Dit zijn landbouwbedrijven die ervoor kiezen om hun producten eerst te bewerken of te verwerken alvorens ze rechtstreeks aan de consument verkocht te worden. Het aantal hoeveproducenten is meer dan verdubbeld in de periode 2012-2022. In Limburg is het aantal hoeveproducenten echter bijna verdrievoudigd. Over het hele Vlaams Gewest heeft er dan weer net als in het LEADER-gebied een verdubbeling plaatsgevonden.

Bij het aantal zorgboerderijen valt deze sterke positieve trend doorheen de tijd (in de periode 2018-2022) echter niet waar te nemen. Er is zowel in het LEADER-gebied, Limburg en het Vlaams Gewest sprake van een lichte positieve trend. Zorgboerderijen zijn boerderijen waarbij kwetsbare groepen onder begeleiding bepaalde activiteiten kunnen uitoefenen met het oog op beleving, dagbesteding, time-out of begeleiding tot een arbeidstraject.

Tabel 11 : Aantal hoeveproducenten

	Maasland	Limburg	Vlaams Gewest	Aandeel Maasland in Limburg	Aandeel Maasland in Vlaams Gewest
2012	5	48	549	10,4%	1%
2022	14	128	1028	10,9%	1,4%

Bron: Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen (FAVV)

Tabel 12 : zorgboerderijen

	Maasland	Limburg	Vlaams Gewest	Aandeel Maasland in Limburg	Aandeel Maasland in Vlaams Gewest
2018	24	120	926	20,0%	2,6%
2022	25	123	969	20,3%	2,6%

Bron: Steunpunt groene zorg

Verder is de biologische landbouw een landbouwvorm die in tegenstelling tot de andere LEADER-gebieden stagneert in het Maasland. Deze landbouwvorm wordt gekenmerkt door de extra strenge eisen die gesteld worden op vlak van milieueffecten (strenge eisen rond pesticiden, kunstmest, ...) en dierenwelzijn. Onderstaande figuur toont de evolutie van biologische landbouwbedrijven in het LEADER-gebied. Er kan opgemerkt worden dat dat er tot 2019 een daling plaatsvond. Vandaag de dag situeren zo'n 8,5% van alle biologische landbouwbedrijven in de provincie Limburg zich in de regio Maasland. De regio herbergt zo'n 1,2 % van alle biologische landbouwbedrijven in Vlaanderen.

Tabel 13 : Aantal biologische landbouwbedrijven

	Maasland	Limburg	Vlaams Gewest	Aandeel Maasland in Limburg	Aandeel Maasland in Vlaams Gewest

2015	5	47	341	10,6%	1,5%
2016	5	59	369	8,5%	1,4%
2017	4	63	430	6,4%	1,0%
2018	5	63	468	7,9%	1,1%
2019	5	68	514	7,4%	1%
2020	6	77	562	7,8%	1,1%
2021	7	82	593	8,5%	1,2%

Bron: departement Landbouw en visserij, via provincie.incijfers.be

ABC-complex

De totale tewerkstelling in het ABC-complex bedraagt 1 645 personen in 2021 (tegenover 14 405 in Limburg als geheel). Het belang van de tewerkstelling in het ABC-complex ten opzichte van de totale tewerkstelling wordt door de volgende cijfers verduidelijkt:

- 5,4% van de loontrekkende tewerkstelling in industrie en diensten;
- 0,4% van de loontrekkende tewerkstelling in land- en tuinbouw;

Onder het ABC-complex verstaan we de landbouw + tuinbouw + de toeleverende en de verwerkende bedrijven. Het belang van het ABC-complex in het LEADER-gebied kan afgeleid worden in de volgende cijfers:

- 5,9 % van de loontrekkende tewerkstelling in de regio Maasland in het ABC-complex
- 4,9% van de loontrekkende tewerkstelling in de provincie Limburg in het ABC-complex
- 5,5% van de loontrekkende tewerkstelling in het Vlaams gewest in het ABC-complex

Bovenstaande cijfers geven aan dat er meer tewerkstelling is in het ABC-complex in de regio Maasland dan wanneer men dit aandeel gaat bekijken op provinciaal niveau of op gewestelijk niveau.

Detailhandel

In 2021 werkten 3.322 personen in de detailhandel en horeca (27 % zelfstandigen en 73 % loontrekkenden).

Er zijn in totaal 2.436 handelspanden in de regio aanwezig. Deze groep omvat:

- 856 winkels (35.1%)
- 473 horecazaken (19.4%)
- 762 consumentgerichte diensten (31.3%)
- 321 leegstaande handelspanden (13.2%)
- 24 panden in verbouwing (0.1 %)

Het aantal gevulde handelspanden is de voorbije jaren teruggelopen, zoals af te lezen in onderstaande tabel. De totale winkelvloeroppervlakte in deze handelspanden nam echter wel toe. Verder is zowel het aantal leegstaande handelspanden als de winkelvloeroppervlakte bij leegstaande handelspanden toegenomen in de periode 2012-2017. Deze toename in leegstaand en winkelvloeroppervlakte van deze leegstaande panden vertraagde echter wel in de periode 2017-2022.

Tabel 14: evolutie handelspanden en winkelvloeroppervlakte

	2012	2017	2022
Aantal handelspanden, incl. horeca	2 630	2 576	2 436
Aantal gevulde handelspanden	2 370	2 236	2 091
Aantal leegstaande handelspanden	260	340	345
Aandeel leegstaande handelspanden (%)	9,9%	13,2%	14,2%
WVO [m^2]	279 864	297 932	317 303
WVO: winkels [m^2]	241 922	233 948	248 728
WVO: leegstaande handelspanden [m^2]	37 942	63 984	68 574

Bron: Locatus, via provincie.incijfers.be

Belangrijk is ook de ligging van de handelspanden te bekijken. Uit onderstaande tabel valt af te leiden dat een belangrijk deel 'verspreide bewinkeling' betreft, wat betekent dat deze winkels geen deel uitmaken van een ruimtelijk geheel. Verder kan er ook vastgesteld worden dat het winkelaanbod in het centraal gebied en ondersteunend gebied in het Maasland is afgenomen in 2022 ten opzichte van 2012. De verspreide bewinkeling is eveneens afgenomen gedurende deze periode. Er kan de laatste vijf jaar echter wel een toename van het winkelaanbod vastgesteld worden in het overig gebied. Besturen die de vitaliteit van de kernen willen versterken kunnen hierop inspelen en via incentives de verspreide bewinkeling maximaal naar de kern aantrekken. Er dient met andere worden sterker ingezet te worden op een kernversterkend beleid.

Tabel 15: Evolutie winkels naar type winkelgebied

	2012	2017	2022
centraal gebied (in de kern)	432	381	312
ondersteunend gebied (bv. aanloopstraten)	79	75	60
overig gebied (bv. shoppingcenters)	163	153	160
verspreide bewinkeling	388	345	324

Bron: Locatus, via provincie.incijfers.be

Arbeidsmarkt

In 2022 telde de regio 79 226 inwoners van 15 tot 64 jaar. 68,7% (=activiteitsgraad) daarvan kunnen we rekenen tot de beroepsbevolking. Dat is lager in vergelijking met het Limburgse gemiddelde (72,1 %) en het Vlaamse gemiddelde (74,2%). De werkzaamheidsgraad waarbij we kijken naar de groep van 20 tot 64 jaar bedraagt voor deze LEADER-regio 68,5%.

De krapte op de arbeidsmarkt kunnen we duidelijk maken via de doorstromingscoëfficiënt. Die is sinds het laatste decennium in vrije val. Als er 100 personen op de valreep van hun pensioen zijn, staan er slechts 68.1 personen klaar om hun plaats op de arbeidsmarkt in te nemen (cijfers daterend van 01/01/2022). Daarmee zitten we ongeveer op een dieptepunt, omwille van het grote aantal 55 tot 64- jarigen (de generatie babyboomers). Vanaf 2023 zou deze verhouding stilaan terug verbeteren.

In de regio telden we op 01/01/2021 35 001 arbeidsplaatsen: 28 041 jobs in loondienst en 7 163 zelfstandigen in hoofdberoep. Dit aantal jobs is onvoldoende om alle werkenden uit de regio aan een job te helpen. Het pendelsaldo bedroeg in 2019 -16 141, wat betekent dat er meer uitgaande pendel is dan inkomende. De regio Maasland is gelegen nabij verschillende snelwegen. Het LEADER-gebied kent dus in principe een goede

economische bereikbaarheid. De belangrijke economische polen zijn echter niet nabij gelegen. Bovendien was de economie van het gebied in het verleden zeer sterk afhankelijk van de mijnbouw. Door het verdwijnen van deze activiteiten ontstond er een grote werkloosheid in het gebied en werd het gebied initieel minder aantrekkelijk bevonden door investeerders. Dit vanwege de afwezigheid van economische activiteiten in het gebied in de tertiaire en de secundaire sector wat de economische aantrekkelijkheid van het gebied benadeelt voor investeerders.

Nog toe te voegen: tabel met loontrekkenden per sector.

Vaststellingen i.f.v. LEADER

- Daling aantal landbouwbedrijven
- Evolutie aantal biologische landbouwbedrijven stagneert.
- Het aantal zorgboerderijen bedraagt 25, het aantal hoeveproducenten bedraagt 14 (cijfers 2022).
- Terugloop van handelspanden en meer leegstand.
- Krapte op de lokale arbeidsmarkt.
- Toename aantal hoeveproducenten

Bestuur

Bestuurskracht

In het LEADER-gebied telt Maasmechelen de meeste inwoners (39 418 in 2022) en Kinrooi de minste (12 261 inwoners in 2022). De andere gemeenten in het gebied hebben een inwonersaantal tussen de 20 000 en 27 000 inwoners.

Hoewel bestuurskracht niet één op één correleert met de grootte van een bestuur, zien we dat in Vlaanderen vooral de kleinere besturen het moeilijk hebben om competente medewerkers aan te blijven trekken, ruimte te maken voor investeringen en continuïteit te verzekeren op vlak van dienstverlening. Gemeenten spelen daarop in door versterkt samen te werken of te fuseren. In het laatste decennium heeft er echter geen fusie meer plaatsgevonden. Tot op heden is er verder ook geen vraag vanuit de gemeenten om te fuseren.

Intergemeentelijke samenwerking

Nog verder aan te vullen met andere samenwerkingsverbanden.

De intergemeentelijke samenwerking vindt in het LEADER-gebied voornamelijk plaats binnen de grenzen van de regio. Zo bestaat er bijvoorbeeld het intergemeentelijk samenwerkingsverband rond het lokaal wonen tussen de gemeenten Dilsen-Stokkem, Kinrooi en Maaseik. Deze drie gemeenten hebben bovendien ook een intergemeentelijke samenwerking in de voorziening en financiering van een openbaar zwembad. Tevens bestaan er verschillende samenwerkingsverbanden binnen het thema sociale economie die het gehele LEADER-gebied als werkingsgebied hebben.

Streekidentiteit

Het Maasland heeft een zeer eigen streekidentiteit aangezien het landschap volledig overeenkomt met het afgebakende LEADER-gebied. Het Maasland wordt vanwege de ligging in de Maasvallei bovendien gekenmerkt door eenzelfde bodem wat tot uiting komt in het landschap en dezelfde landbouwactiviteiten in het verleden met zich mee heeft gebracht voor het gehele LEADER-gebied. Bovendien is de regio tamelijk geïsoleerd van de andere Limburgse gemeenten vanwege het zeer bosrijke gebied van Nationaal Park Hoge Kempen begrenst enerzijds en de aanwezigheid van de Nederlandse grens anderzijds.

Vaststellingen i.f.v. LEADER

- Geen evolutie in opschaling van gemeenten in de regio
- Eeder beperkte intergemeentelijke samenwerking
- Duidelijke streekidentiteit aanwezig voor het gehele LEADER-gebied met de Maas als belangrijk vlaggenschip.